C/2025/2782

22.5.2025.

PREPORUKA VIJEĆA

od 13. svibnja 2025.

o ekonomskoj politici europodručja

(C/2025/2782)

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 136. u vezi s člankom 121. stavkom 2.,

uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2024/1263 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2024. o djelotvornoj koordinaciji ekonomskih politika i multilateralnom proračunskom nadzoru te stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1466/97 ([1]), a posebno njezin članak 3. stavak 3. točku (a),

uzimajući u obzir Uredbu (EU) br. 1176/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. studenoga 2011. o sprečavanju i ispravljanju makroekonomskih neravnoteža ([2]), a posebno njezin članak 6. stavak 1.,

uzimajući u obzir preporuku Europske komisije,

uzimajući u obzir zaključke Europskog vijeća,

uzimajući u obzir mišljenje Gospodarskog i financijskog odbora,

uzimajući u obzir mišljenje Odbora za ekonomsku politiku,

budući da:

(1) Euroskupina je 4. studenoga 2024. u uključivom sastavu objavila izjavu o konkurentnosti europskog gospodarstva („Izjava Euroskupine”) u kojoj je istaknula da je potrebno hitno djelovati kako bi se ambicioznim ulagačkim i strukturnim reformama nadoknadilo zaostajanje Unije u području produktivnosti, inovacija i konkurentnosti. Taj je poziv potom poduprlo Europsko vijeće, koje je objavilo Izjavu iz Budimpešte o novom dogovoru o europskoj konkurentnosti 8. studenoga 2024. („Izjava Europskog vijeća”). Izjave Euroskupine i Europskog vijeća u skladu su s općim zaključcima iz izvješća naslovljenog „Budućnost europske konkurentnosti” („Draghijevo izvješće”) i izvješća naslovljenog „Više od tržišta” („Lettino izvješće”) i pokazuju zajedničko razumijevanje izazova i mogućnosti s kojima se gospodarstvo Unije suočava. Te izjave kontekstualiziraju provedbu novog okvira gospodarskog upravljanja („okvir”), nakon stupanja na snagu Uredbe (EU) 2024/1263, Uredbe Vijeća (EU) 2024/1264 ([3]) i Direktive Vijeća (EU) 2024/1265 ([4]) 30. travnja 2024. Namjena je okvira osiguravanje održivosti javnog duga te promicanje održivog i uključivog rasta putem reformi i prioritetnih ulaganja. U srednjoročnim planovima koje su na temelju okvira do sada dostavile države članice naglasak je na reformama i ulaganjima usmjerenima na poboljšanje konkurentnosti. U Preporuci Vijeća o ekonomskoj politici europodručja, kao dio europskog semestra za koordinaciju ekonomskih politika, pruža se ocjena makroekonomske politike europodručja, uz obuhvaćanje fiskalnih i nefiskalnih aspekata. U Preporuci se ističu ključni makrostrukturni i institucijski izazovi, te prioriteti i preporuke upućene europodručju u cjelini i njegovim državama članicama te ona predstavlja platformu za rasprave o politikama u područjima od zajedničkog interesa država članica europodručja.

([1]) SL L, 2024/1263, 30.4.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
([2]) SL L 306, 23.11.2011., str. 25., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.
([3]) Uredba Vijeća (EU) 2024/1264 od 29. travnja 2024. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 1467/97 o ubrzanju i pojašnjenju provedbe postupka u slučaju prekomjernog deficita (SL L, 2024/1264, 30.4.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj).
([4]) Direktiva Vijeća (EU) 2024/1265 od 29. travnja 2024. o izmjeni Direktive 2011/85/EU o zahtjevima za proračunske okvire država članica (SL L, 2024/1265, 30.4.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj).

(2) Europodručje je pokazalo iznimnu makroekonomsku i socijalnu otpornost te izdržalo brzu dezinflaciju s minimalnim učinkom na zaposlenost. Sposobnost europodručja da apsorbira šokove i da se oporavi, kao što se pokazalo u njegovu odgovoru na pandemiju bolesti COVID-19 i energetsku krizu, također je doprinijela tom pozitivnom rezultatu. Ta je otpornost u velikoj mjeri posljedica pravodobnog i odlučnog zajedničkog odgovora politika Unije, među ostalim Europske središnje banke (ESB) i država članica, koji je pomogao da se gospodarstvo zaštiti u kontekstu velikih kriza. U tom pogledu, dobro fiskalno stanje u više država članica 2019., brza aktivacija opće klauzule o odstupanju iz Pakta o stabilnosti i rastu i novi Unijini instrumenti kao što su NextGenerationEU i SURE, uz višegodišnji financijski okvir („VFO”), osigurali su europodručju ključan fiskalni prostor i omogućili djelotvoran fiskalni odgovor. Otpornost europodručja ojačala je i njegova strukturna transformacija tijekom posljednjeg desetljeća. Tržišta rada postala su fleksibilnija, a financijski sustavi pokazali su mnogo veću stabilnost nego za vrijeme globalne financijske krize. U razdoblju nakon pandemije bolesti COVID-19 na privatnu potrošnju pozitivno su utjecali snažno tržište rada i mjere potpore politici, iako je stopa štednje ostala visoka. Mehanizam za oporavak i otpornost i drugi fondovi Unije potpomogli su javna ulaganja. Dinamičnost privatnih ulaganja znatno se smanjila, posebno od 2022. u kontekstu strožih financijskih uvjeta i raširene globalne makroekonomske sigurnosti. Istodobno je doprinos neto izvoza rastu BDP-a bio blago pozitivan zbog slabe uvozne dinamike, dok su, u novije vrijeme, na uvoz utjecali povećana fragmentacija i ograničenja trgovine. U budućnosti se očekuje da će rast realnog BDP-a, nakon što je u 2023. iznosio 0,4 %, ostati slab i iznositi oko 0,8 % u 2024., a zatim se povećati na 1,3 % u 2025. i 1,6 % u 2026. Očekuje se da će veća privatna potrošnja potaknuti ubrzanje aktivnosti u 2025. i 2026. zahvaljujući održivom, iako sporijem, povećanju realnih plaća i rastu zaposlenosti. Očekuje se da će se tijekom sljedeće dvije godine ukupna ulaganja postupnije povećati uz potporu oporavljenih privatnih ulaganja te snažnih nacionalnih javnih ulaganja i onih koja se financiraju sredstvima EU-a, a očekuje se i da će porast vanjske potražnje poduprijeti izvoz.

(3) Ukupna inflacija dosegla je nakon energetske krize visoke razine (s najvišom vrijednosti prosjeka europodručja od 10,6 % u listopadu 2022.), no predviđa se da će se u 2025. smanjiti na 2,1 % i zatim dodatno pasti na 1,9 % u 2026. Razlike u inflaciji unutar europodručja, koje su se povećale 2022., u međuvremenu su se smanjile i očekuje se da će ostati blizu povijesnih prosjeka. Proces dezinflacije u velikoj je mjeri odraz prestanka djelovanja egzogenih sila koje su uzrokovale znatna povećanja cijena energije, hrane i usluga u posljednje tri godine. Ujedno pokazuje učinkovitost ESB-ovih odlučnih mjera politike. Kao odgovor na početni rast inflacije ESB je uveo niz povećanja kamatnih stopa u cilju zadržavanja inflacijskih očekivanja i ograničavanja cijena te je istodobno počeo smanjivati svoje imovinske portfelje. Stupanj ograničenja monetarne politike nedavno je ublažen kako bi se osigurala održiva stabilizacija inflacije na ESB-ovu srednjoročnom cilju od 2 %.

(4) Tržišta rada ostala su 2024. snažna unatoč slabljenju gospodarske aktivnosti. Zaposlenost u europodručju povećala se od kraja 2022. do sredine 2024. za 3 milijuna te je broj radnih mjesta dosegao rekordne razine. Rast zaposlenosti bio je snažan neovisno o dobnoj skupini, rodu i stupnju obrazovanja. Povećalo se i sudjelovanje na tržištu rada te je u 2024. doseglo novu najvišu razinu, iako prije svega žene, mlađi i stariji radnici, Romi i osobe s invaliditetom i dalje nailaze na prepreke. Kao i mnoga druga napredna gospodarstva, europodručje je imalo koristi od velikih migracijskih priljeva, među ostalim iz Ukrajine i drugih područja, što je doprinijelo ponudi radne snage i pomoglo u smanjenju nedostatka radne snage i vještina u nekim sektorima i zemljama. Stopa nezaposlenosti u europodručju stabilizirala se u listopadu 2024. na povijesno nisku razinu od oko 6,3 %. Uzlazni trend nedostatka radne snage i vještina do kojeg je došlo zbog smanjenja broja radno sposobnog stanovništva i potražnje za novim vještinama, koji se intenzivirao brzim oporavkom od recesije uzrokovane pandemijom, nedavno se donekle usporio. Međutim, u više je industrija i dalje prisutan znatan nedostatak radne snage. Velike dobiti poduzeća i dinamika bilance doprinijeli su snažnoj potražnji za radnom snagom. Udio poduzeća koja prijavljuju da je radna snaga čimbenik koji ograničava njihovu proizvodnju, kao i stopa slobodnih radnih mjesta, nedavno su pali s povijesno visokih razina, iako su i dalje na visokim razinama, iznad onih prije pandemije.

(5) Nominalne plaće povećale su se 2023. i 2024. zbog okruženja visoke inflacije i zategnutog tržišta rada. U drugom tromjesečju 2024. nominalna naknada po zaposleniku povećala se za 4,5 % (prosjek europodručja) u odnosu na isto razdoblje 2023., što je nešto niža stopa nego što je zabilježeno 2023. U Komisijinoj jesenskoj prognozi 2024. predviđa se snažan rast nominalnih plaća u 2024., dok se u 2025. očekuje umjeren rast. Realne plaće, koje su se u 2022. i prvoj polovici 2023. smanjile, počele su se oporavljati u trećem tromjesečju 2023. Povećanje udjela dobiti posljednjih godina i njegov kasniji pad upućuju na to da poduzeća povećanja plaća apsorbiraju smanjenjem profitne marže umjesto podizanjem cijena. Aktualni postupni oporavak realnih plaća uvelike odražava dinamiku sustizanja te

se trenutačna očekivanja u pogledu rasta nominalne plaće i rasta produktivnosti čine usklađenima s povratkom na srednjoročni cilj inflacije od 2 %. Tijekom protekle godine dohoci na dnu raspodjele dohotka bili su poduprti državnim transferima i povećanjima minimalne plaće. Ipak, potrebni su dodatni napori za promicanje primjerenih plaća i kvalitetnih radnih mjesta jer je rizik od siromaštva i dalje samo neznatno niži nego 2019., a financijske poteškoće kućanstava, koje su se povećale tijekom razdoblja energetske krize, i dalje su znatne za kućanstva s najnižim i nižim srednjim dohotkom.

(6) Europodručje ima dugotrajne strukturne poteškoće koje utječu na njegovu konkurentnost. Među njima su stagnacija produktivnosti, prepreke na unutarnjem tržištu, nedostatna privatna ulaganja, ograničene inovacije i ograničeno širenje digitalnih tehnologija, visoke cijene energije i administrativno opterećenje. Rast ukupne faktorske produktivnosti, mjere produktivnosti koja ne uzima u obzir povećanje u zapošljavanju i kapitalu, stagnirao je tijekom proteklih desetljeća više nego u drugim usporedivim međunarodnim regijama kao što su Sjedinjene Američke Države. Ta situacija uzrokuje zabrinutost u pogledu sposobnosti europodručja da zadrži konkurentnost u globalnom okruženju obilježenom brzim tehnološkim promjenama. Za prevladavanje tih izazova potreban je višedimenzionalan pristup. Taj pristup uključuje ubrzavanje inovacija i razvoj naprednih digitalnih tehnologija i infrastrukture, kao i onih s nultim i niskim emisijama, među ostalim poticanjem prilagodbe poslovnih modela i odgovaranjem na nedostatak vještina kao i, prema potrebi, poboljšanjem pristupa digitalnoj infrastrukturi. Osim toga, i dalje je ključno olakšavati širenje inovacija diljem industrija i poduzeća, unapređivati vještine radne snage, posebno zelene i digitalne vještine, i smanjivati administrativno opterećenje, a istodobno očuvati ciljeve politike i zadržati zaštitu standardâ iz zelenog plana. Nadalje, produbljivanje unutarnjeg tržišta uklanjanjem prepreka te osiguravanje ispravne provedbe, bolje primjene i izvršavanja pravila unutarnjeg tržišta, osobito integracijom tržišta kapitala Unije, od presudne su važnosti za poticanje konkurentnosti europodručja. Osim toga, cijene energije koje su više nego u usporedivim međunarodnim regijama ugrožavaju troškovnu konkurentnost više industrija. To stavlja poduzeća u nepovoljan položaj, posebno energetski intenzivne industrije koje ovise o nafti i plinu.

(7) Unija ima istaknuto mjesto na svjetskoj razini u temeljnim (ili osnovnim) istraživanjima i ima usporedive razine javne potrošnje u području istraživanja i razvoja u odnosu na konkurente, ali zaostaje u primijenjenim istraživanjima i pretvaranju rezultata istraživanja u utržive proizvode, posebno u visokotehnološkim digitalnim inovacijama. Od iznimne je važnosti da europodručje i Unija ne zaostanu za drugim velikim gospodarstvima kad je riječ o aktualnim trendovima u području inovacija, među ostalim u zelenoj tranziciji, digitalizaciji, umjetnoj inteligenciji, poluvodičima i kvantnom računalstvu, svemiru i biotehnologiji. S obzirom na njihovu sve veću važnost, razvoj kapaciteta u strateškim digitalnim tehnologijama i iskorištavanje naših snaga ključni su za jačanje položaja Unije kao globalnog predvodnika u području tehnologije, za tehnološku suverenost i otpornost Unije te zadržavanje otvorene strateške autonomije Unije. Osim toga, prepreke mobilnosti znanja i talenta među europskim zemljama mogu otežati potpunu realizaciju Unijina potencijala u inovacijama, produktivnosti i konkurentnosti. Poticanje produktivnosti zahtijevat će ubrzavanje inovacija i poticanje ulaganja u području istraživanja i razvoja, posebno od strane privatnog sektora, među ostalim ciljanim i dobro kalibriranim javnim ulaganjima u istraživanje i razvoj koja mogu potaknuti aktivnosti istraživanja i razvoja u privatnom sektoru. Ulaganje u ljudski kapital postalo je neophodno jer se gospodarstva suočavaju s pritiscima brzih tehnoloških i demografskih promjena. Iako stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja u Europi općenito raste, postoji zabrinjavajući pad uspješnosti u osnovnim vještinama kod mlađih osoba i daleko nedostatan napredak u sudjelovanju odraslih u učenju, što ograničava obrazovne ishode i rast produktivnosti u bliskoj budućnosti. Štoviše, za usporednu tranziciju prema digitalizaciji i ozelenjivanju potreban je razvoj novih vještina, u rasponu od osnovnih do naprednijih i specijaliziranih vještina. Rješavanju svih tih pitanja treba pristupiti ciljanim inicijativama u području obrazovanja i osposobljavanja tijekom cijelog životnog vijeka. Davanjem prioriteta obrazovanju, osposobljavanju i razvoju vještina Unija može potaknuti inovacije, produktivnost i konkurentnost.

(8) Poduzeća u Uniji trebaju poticajne uvjete kako bi se olakšala ekonomija razmjera, poticao njihov rast i širenje i pomoglo im se da budu uspješna na globalnim tržištima. Istraživanja pokazuju da složenost regulatornog okruženja i postojanje rastućih obveza u pogledu izvješćivanja i kompliciranih poreznih pravila često otežavaju investicijske odluke poduzeća, kao i njihove izglede za širenje u europodručju i Uniji. Geopolitičke napetosti, rizik od geofragmentacije, trgovinska ograničenja i pitanja gospodarske sigurnosti, koji utječu na pristup kritičnim sirovinama i tehnologijama, utječu i na rast poduzeća. Ubrzavanje prelaska na gospodarstvo koje je u većoj mjeri kružno pomoglo bi u rješavanju nedostatka kritičnih sirovina, dok poticanje ulaganja s međunarodnim partnerima Unije može dodatno ojačati konkurentnost europske industrije, među ostalim, putem inicijative Global Gateway i pristupa Tima Europa. Kako bi se mobilizirali resursi za sektore koji pokazuju potencijal za visok rast

produktivnosti, potrebno je otkloniti elemente koji usporavaju preraspodjelu kapitala i rada. Kad je riječ o energetskom tržištu, razvoj dostatne i troškovno učinkovite mrežne interkonekcije i učinkovita upotreba postojećih interkonekcija, posebno prekograničnih, ključni su za povezivanje proizvođača i potrošača na širokom zemljopisnom području. Osim toga, kako bi se omogućio odgovor na potražnju, povećala uloga fleksibilnosti i doprinijelo smanjenju troškova energije, ključno je da se poveća energetska učinkovitost te primijeni i upotrebljava tehnologija s nultom i niskom stopom emisija, među ostalim putem energetskih zajednica. Uklanjanjem nepotrebnog administrativnog opterećenja te olakšanim i ubrzanim izdavanjem dozvola mogu se poduprijeti poslovna aktivnost i ulaganja. Strukturne reforme, poput onih koje se podupiru sredstvima iz fondova Unije i uključene su u srednjoročne fiskalno-strukturne planove, doprinose jačanju konkurentnosti država članica. Održiv i uključiv rast i razvoj doprinose smanjenju razlika među europskim regijama i potiču uzlaznu socijalnu konvergenciju. Međutim, više od 30 godina od uspostave, puni potencijal unutarnjeg tržišta i dalje je nedovoljno iskorišten. Politike za jačanje produktivnosti na nacionalnoj razini mogle bi se bolje identificirati, prioritizirati i koordinirati. Pojedine države članice nisu osnovale nacionalne odbore za produktivnost u tu svrhu odnosno nisu djelotvorno iskoristile potencijal nacionalnih odbora za produktivnost koji su osnovani. Jačanje regulatorne konvergencije i gospodarske integracije moglo bi potaknuti privatna ulaganja, produktivnost i kapacitete za inovacije, kao i diversifikaciju i sigurnost lanaca opskrbe za poduzeća u Uniji. Unija će također trebati pronaći delikatnu ravnotežu između daljnjeg sudjelovanja u otvorenoj trgovini i jačanja gospodarske sigurnosti, s jedne strane, i postizanja ciljeva iz plana za čistu industriju te istodobnog osiguravanja ravnopravnih uvjeta na globalnoj razini nastavkom upotrebe instrumenata za zaštitu trgovine od nepoštenih trgovinskih praksi, s druge strane. To nalaže koordiniran pristup i komplementarnost politika na razini država članica i na razini Unije.

(9) Štednja u europodručju na visokoj je razini. Ako se usmjeri prema produktivnim ulaganjima putem tržišta kapitala, može pružiti znatnu financijsku potporu zelenoj i digitalnoj tranziciji i tako doprinijeti da se smanji razlika u konkurentnosti. Veliki dio poduzeća u europodručju oslanja se na bankovni sektor kao izvor financiranja, unatoč tome što su im posljednjih godina strogi bankovni uvjeti financiranja otežavali ulaganja. Međutim, trošak kredita za poduzeća smanjuje se, u skladu s padom službenih kamatnih stopa. Poduzetnički kapital i nebankovno financiranje, posebno za inovativna poduzeća, dostupni su u manjoj mjeri nego u Sjedinjenim Američkim Državama. Iako javna ulaganja, uz potporu iz Mehanizma za oporavak i otpornost i drugih fondova Unije, mogu pružiti doprinos u tom pogledu, suočavajući se s izazovom jačanja konkurentnosti europodručja, pružanjem potpore zelenim i digitalnim ulaganjima, podrazumijeva goleme potrebe za privatnim financiranjem. Otvorena i integrirana tržišta kapitala koja dobro funkcioniraju važna su kako bi se podupro priljev privatnih ulaganja u inovacije i kako bi se osiguralo odgovarajuće financiranje koje odgovara tom investicijskom izazovu. Europska unija za štednju i ulaganja, kako se upućuje u Lettinom izvješću i u Draghijevom izvješću, mogla bi promicati konkurentan financijski i bankovni sektor koji dobro funkcioniraju kako bi se podupro rast, poboljšala konkurentnost i pomoglo da se golemo bogatstvo privatne štednje iskoristi za pružanje odgovarajućeg financiranja za mogućnosti ulaganja. To bi općenito moglo doprinijeti lakšem financiranju inovacija, industrijske dekarbonizacije te zelene i digitalne tranzicije. Međutim, povećanje fonda investicijskih projekata u europodručju zahtijevalo bi dublju integraciju tržišta roba i usluga te regulatorno pojednostavnjenje. U Izjavi Euroskupine Euroskupina je ponovno istaknula svoju predanost dovršetku bankovne unije u skladu s Izjavom Euroskupine u uključivom sastavu od 16. lipnja 2022.

(10) Nedavne krize i potrebni odgovor politike doveli su do povećanih razina državnog duga i znatnih deficita u nekim državama članicama europodručja. To opterećenje, zajedno s rastućim troškovima povezanima sa starenjem, predstavlja izazov za fiskalnu održivost u godinama koje slijede. Oblikovatelji politika trebat će stvoriti fiskalne rezerve i ulagati u pravednu zelenu i digitalnu tranziciju, socijalnu i gospodarsku otpornost, uključujući europski stup socijalnih prava, energetsku sigurnost i, prema potrebi, razvoj obrambenih sposobnosti. Za postizanje te ravnoteže bit će potrebno pomno odrediti prioritete državnih rashoda i koordinirati politike kako bi se osiguralo da se ulaganjima koja su potrebna za postizanje održivog i uključivog gospodarskog rasta i jačanje otpornosti može pružiti potpora. Razborite fiskalne politike doprinijet će uravnoteženoj kombinaciji politika, dok će financijska stabilnost imati ključnu ulogu u jačanju gospodarskih temelja europodručja i osiguravanja njegova položaja u globalnoj ekonomiji. Očekuje se da će novi okvir gospodarskog upravljanja, a posebno upotreba rasta neto rashoda kao jedinstvenog operativnog pokazatelja u provedbi Pakta o stabilnosti i rastu, osnažiti ulogu automatskih stabilizatora u europodručju.

(11) Nakon vrhunca zabilježenog u prvom tromjesečju 2021. prosječni udio javnog duga u BDP-u za države članice europodručja počeo se smanjivati te je krajem 2023. dosegao razinu od 88,9 % BDP-a. Očekuje se da će ukupni udio duga neznatno porasti u razdoblju 2024. – 2025. na 89,6 % BDP-a. To predviđeno povećanje odražava više troškove servisiranja duga u kombinaciji s usporavanjem rasta nominalnog BDP-a zbog smanjene inflacije, dok visoki

primarni deficiti i dalje negativno utječu na dinamiku duga. Istodobno bi prilagodbe stanja i tokova trebale dovesti do povećanja duga u razdoblju 2024. – 2025. Udjeli javnog duga razlikuju se od zemlje do zemlje: očekuje se da će većina država članica do kraja 2025. imati niži udio duga u BDP-u nego 2020. Ipak, udio duga jedanaest država članica europodručja i dalje će biti iznad 60 %, od čega će udio pet država članica ostati iznad 100 %. S obzirom na to da je dug u europodručju i dalje viši od razina prije pandemije te da u mnogim državama članicama postoje izazovi u pogledu održivosti, potrebne su održive, diferencirane, postupne i realistične strategije za smanjenje duga, u skladu s novim okvirom gospodarskog upravljanja, kako bi se osigurala održivost duga i ponovno izgradile fiskalne rezerve. Istodobno bi reforme i ulaganja ojačali rast BDP-a te također doprinijeli fiskalnoj održivosti. Procjenjuje se da je smjer fiskalne politike u europodručju u 2024. bio kontrakcijski, odnosno 0,5 % BDP-a, a predviđa se da će 2025. biti blago kontrakcijski, odnosno neznatno iznad 0,25 % BDP-a. Pravilna provedba novog fiskalnog okvira podrazumijevala bi blago kontrakcijski smjer fiskalne politike u europodručju i u 2026. Nakon znatne ekspanzije proteklih godina takvo je kretanje primjereno za europodručje, iako postoje velike razlike među državama članicama, posebno kada se uzmu u obzir njihova pojedinačna stanja proračuna. S obzirom na potrebu da se dodatno ojača fiskalna održivost i da se i dalje podupire tekući proces dezinflacije, neophodne su razborite politike. Postupna i diferencirana fiskalna konsolidacija u kombinaciji s reformama i ulaganjima, kao i dostupnost Mehanizma za oporavak i otpornost i drugih fondova Unije, trebala bi zaštititi gospodarski rast i potaknuti potencijalni rast u europodručju.

(12) Jačanje javnih financija ključno je za prevladavanje budućih kriza i osiguravanje održivosti mirovinskog i zdravstvenog sustava te sustava dugotrajne skrbi. Predviđa se da će se trošak rashoda povezanih sa starenjem stanovništva povećati, uz znatne varijacije među državama članicama, što je posebno uzrokovano rastućim troškovima mirovina, kao i troškovima zdravstva i dugotrajne skrbi. Potrebna prilagodba javnih financija donosi izazove, zbog čega se ističe potreba za pomnim upravljanjem prihodima i rashodima. Javni prihodi u europodručju ostali su posljednja dva desetljeća u prosjeku stabilni na oko 45,6 % BDP-a, dok su rashodi naglo porasli tijekom financijske krize i pandemije bolesti COVID-19. Očekuje se da se udio prihoda povećao u 2024. zbog neočekivane dobiti od poreznih prihoda i socijalnih doprinosa povezanih sa snažnim tržištem rada, a predviđa se i da će se dodatno povećati u 2025., potaknut diskrecijskim mjerama na strani prihoda. Međutim, postojeći sastav poreznih prihoda možda nije uvijek optimalan, a porezno opterećenje rada u europodručju relativno je visoko u usporedbi s drugim naprednim gospodarstvima. To je posebno relevantno u kontekstu potrebe za maksimalnim povećanjem sudjelovanja radne snage na snažnom tržištu rada, gdje nedostatak radne snage izaziva zabrinutost. Bilo bi korisno preusmjeriti porezno opterećenje s oporezivanja rada na druge poreze koji mogu manje utjecati na rast i imaju manji učinak narušavanja, kao što su oporezivanje imovine ili porezi za zaštitu okoliša. Ciljana preispitivanja poticaja u sustavu oporezivanja i naknada, aktivne politike tržišta rada i pružanje kvalitetnog i cjenovno pristupačnog ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja mogli bi pomoći u ublažavanju nedostatka radne snage, uz istodobno očuvanje stabilnog priljeva prihoda, čime se podupiru potrebne prilagodbe javnih financija. Mjere kojima se odgovara na agresivno porezno planiranje, izbjegavanje plaćanja poreza i utaju poreza mogu također učiniti porezne sustave učinkovitijima i pravednijima te istodobno podupirati oporavak i povećanje prihoda. Iako se udio ukupnih rashoda u BDP-u od 2021. smanjio, i dalje je povišen u odnosu na razine prije pandemije bolesti COVID-19. Predviđa se da će se udio rashoda stabilizirati na oko 49,6 % BDP-a u razdoblju 2024. – 2025. jer će se ograničenja primarnih tekućih rashoda povezana s provedbom novog fiskalnog okvira Unije nadoknaditi višim izdacima za kamate.

(13) Financijski sustav europodručja pokazao se čvrstim u kontekstu naglog povećanja kamatnih stopa, a sada je suočen s nesigurnim makroekonomskim okruženjem, uz slabu potražnju za kreditima i ranjivosti u sektoru nekretnina u nizu država članica. Posljednjih je godina velika profitabilnost poduzeća pomogla poduzećima da servisiraju dugove unatoč strožim uvjetima financiranja. Međutim, slab gospodarski rast i sve veći troškovi rada mogu povećati ranjivosti u nekim sektorima. Prije svega, cijene poslovnih nekretnina znatno su pale, što je uzrokovalo zabrinutost u pogledu servisiranja duga, dok su se kretanja cijena stambenih nekretnina znatno razlikovala među državama članicama. Čvrst bonitetni okvir, uključujući veće kapitalne zahtjeve i primjenu mjera usmjerenih na zajmoprimce, podupire otpornost bankovnog sektora. Udio neprihodonosnih kredita i dalje je nizak, no u sektoru nekretnina pokazuje znakove pogoršavanja. I rastući nebankovni financijski sektor suočava se s ranjivostima kada neusklađenost likvidnosti nije ublažena, a financijska poluga je prekomjerna. Te ranjivosti mogle bi pojačati prilagodbe cijena u slučaju nagle korekcije tržišta,

PREPORUČUJE da u razdoblju od 2025. do 2026. države članice europodručja pojedinačno, među ostalim provedbom svojih planova za oporavak i otpornost, i zajednički u okviru Euroskupine poduzmu sljedeće:

1. **Konkurentnost**

Hitno potiču produktivnost olakšavanjem preraspodjele resursa prema sektorima visoke produktivnosti i sektorima s visokim potencijalom za produktivnost, i to poboljšanjem funkcioniranja tržišta robe i usluga, njihovom daljnjom integracijom i strukturnim reformama. Riješe problem fragmentacije inovacijskih ekosustava i ojačaju njihovu sposobnost za stvaranje revolucionarnih inovacija, među ostalim u području najsuvremenijih digitalnih tehnologija i infrastrukture, kao i onih s nultim i niskim emisijama, te prošire usvajanje novih digitalnih tehnologija, kao i onih s nultim i niskim emisijama, i inovativnih aktivnosti. Potaknu poduzeća na ulaganja u primijenjena istraživanja i inovacije i na pretvaranje dobivenih rezultata u tržišne proizvode. Provode politike za poticanje uvođenja digitalnih i visokotehnoloških rješenja u poduzećima. Poboljšaju učinkovitost poduzeća i njihovu sposobnost dostizanja optimalnog opsega, prije svega produbljivanjem unutarnjeg tržišta. Unaprijede poslovno okruženje smanjenjem nepotrebnog administrativnog opterećenja i regulatorne složenosti te uklanjanjem prepreka ulaganjima, a pritom zadrže ciljeve politika. Osiguraju da industrijska politika bude djelotvorno usmjerena prema strateškim sektorima i tehnologijama, uz osiguravanje koordinacije javne potpore na europskoj razini i bez narušavanja jednakih uvjeta na unutarnjem tržištu, kao i da djelotvorno doprinosi konkurentnosti europodručja i njegovoj otvorenoj strateškoj autonomiji. Potiču poduzetništvo i osnivanje novih poduzeća.

Brzo uspostave europsku uniju za štednju i ulaganja promicanjem konkurentnog financijskog i bankovnog sektora koji dobro funkcioniraju kako bi se poduprlo rast i ulaganja i poboljšalo konkurentnost. Dovrše bankovnu uniju nastavkom rada na svim neriješenim elementima, u skladu s izjavom Euroskupine u uključivom sastavu iz lipnja 2022., i dovrše reformu okvira za upravljanje krizama i osiguranje depozita. Ostvare napredak u pogledu preostalih mjera iz akcijskog plana za uniju tržišta kapitala iz 2020. i osiguraju brzu provedbu već dogovorenih mjera te ostvare napredak u radu na mjerama identificiranima u izjavi o budućnosti unije tržišta kapitala koju je Euroskupina izdala u ožujku 2024. kako bi se osigurala produbljena i integrirana europska tržišta kapitala koja dobro funkcioniraju u korist potrošača i poduzeća. Poboljšaju pristup poduzeća, osobito inovativnih MSP-ova, odgovarajućem financiranju kako bi mogla rasti i ulagati, te poboljšaju pristup građana većem izboru mogućnosti ulaganja na tržištima kapitala. Iskoriste potporu Unije putem ciljanih financijskih instrumenata kako bi se poboljšao pristup MSP-ova kapitalu, osobito za inovacije i širenje, te na taj način maksimalno povećaju učinak financiranja sredstvima Unije. Mobiliziraju poduzetnički kapital – osobito za *start-up* i *scale-up* poduzeća – putem integriranih europskih tržišta kapitala koja dobro funkcioniraju radi usmjeravanja štednje i rizičnog kapitala porijeklom iz Unije i izvan nje.

Promiču usavršavanje i prekvalifikaciju radne snage i kvalitetna radna mjesta u cilju povećanja produktivnosti, prije svega u kontekstu demografskih promjena, i potpore pravednoj zelenoj i digitalnoj tranziciji. Dodatno povećaju sudjelovanje na tržištu rada, među ostalim jačanjem aktivnih politika tržišta rada. Poboljšaju politike obrazovanja i osposobljavanja, uključujući politike strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, kako bi se poboljšali obrazovni ishodi i osigurala bolja usklađenost između potražnje i ponude vještina.

Potiču materijalna i nematerijalna ulaganja u kritične tehnologije, infrastrukturu i područja zajedničkih prioriteta, kao što su digitalna i zelena tranzicija, energetska sigurnost i izgradnja obrambenih sposobnosti, mobilizacijom privatnog kapitala i osiguravanjem potrebnih javnih ulaganja, a pritom izbjegnu narušavanje unutarnjeg tržišta. Potiču ulaganja u istraživanje i razvoj, posebno tako što će olakšati potrošnju privatnog sektora jačanjem okvirnih uvjeta za ulaganja, provedbom strukturnih reformi te poboljšanjem koordinacije javnog financiranja, među ostalim na razini Unije. Nastave brzu provedbu planova za oporavak i otpornost i u potpunosti iskoriste programe kohezijske politike. Pojačaju djelotvornost mjera politika usmjerenih na povećanje produktivnosti tako što će osigurati odgovarajuću identifikaciju, koordinaciju i prioritiziranje mjera, među ostalim poboljšanim upravljanjem, uključivanjem lokalnih i regionalnih tijela i djelotvornijim korištenjem nacionalnih odbora za produktivnost.

2. **Otpornost**

Olakšaju integraciju nedovoljno zastupljenih skupina na tržištu rada, posebno žena, mladih, starijih osoba, niskokvalificiranih osoba, osoba s invaliditetom te osoba migrantskog podrijetla. Uklone prepreke za sudjelovanje radne snage, među ostalim poboljšanjem kvalitete ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja i skrbi i dugotrajne skrbi te pristupa njima. Poduzmu mjere za poboljšanje loših radnih uvjeta i olakšavanje upravljanja zakonitim migracijama državljana trećih zemalja koje je potrebno zaposliti u deficitarnim zanimanjima, koje bi dopunjavale pravednu mobilnost radne snage i iskorištavanje ponude radne snage i vještina unutar Unije.

U skladu s nacionalnim praksama i poštujući ulogu socijalnih partnera, ojačaju uvjete kojima se podupiru održivi rast plaća i rast produktivnosti, posebno za osobe s niskim i srednjim dohotkom. U pregovorima o plaćama trebalo bi uzeti u obzir relativnu dinamiku konkurentnosti i nastojati ne doprinijeti trajnim razlikama u konkurentnosti unutar europodručja. Osiguraju djelotvorno sudjelovanje socijalnih partnera u oblikovanju politika i jačaju socijalni dijalog.

Promiču sigurnost i zdravlje na radu u svim industrijama. Pri uvođenju novih tehnologija primjenjuju pristup usmjeren na čovjeka.

Jačaju poticaje za rad premještanjem poreznog opterećenja s rada, među ostalim ciljanim reformama sustava poreza i naknada. Poduzmu mjere u borbi protiv siromaštva zaštitom i jačanjem primjerenih i održivih sustava socijalne zaštite i uključivosti, među ostalim poboljšanjem pristupa priuštivom i održivom stanovanju.

Izrade i provedu sveobuhvatnu strategiju na razini Unije radi dopune i objedinjavanja nacionalnih strategija za djelotvornu elektrifikaciju i zelenu tranziciju, među ostalim putem naglog povećanja proizvodnje i upotrebe energije iz obnovljivih izvora i dodatnog smanjenja upotrebe uvezenih fosilnih goriva. Za povezivanje proizvođača i potrošača na širokim zemljopisnim područjima prije svega su ključne dostatne, troškovno učinkovite i djelotvorne mrežne interkonekcije, osobito prekogranične interkonekcije. Intenziviraju napore za poboljšanje pripravnosti na nepovoljne događaje, uključujući rizike povezane s klimatskim promjenama i prirodom te geopolitičke rizike, posebno u regijama najizloženijima takvim rizicima.

3. **Makroekonomska i financijska stabilnost**

Osiguraju da godišnji rast godišnjih neto rashoda u svakoj državi članici ne premaši maksimalni iznos koji je preporučilo Vijeće kako bi se osigurala usklađenost s novim fiskalnim okvirom radi poboljšanja održivosti duga i promicanja održivog gospodarskog rasta. Time bi se trebale ostvariti primjereno diferencirane fiskalne prilagodbe, što bi u 2025. i 2026. trebalo dovesti do općenito blago kontrakcijskog smjera fiskalne politike u europodručju.

Poboljšaju kvalitetu i učinkovitost mjera na strani prihoda i rashoda pri utvrđivanju fiskalnih strategija. Smanje izbjegavanje i utaju poreza, bore se protiv agresivnog poreznog planiranja te usklade fiskalne strategije s ciljevima politika, primjerice premještanjem poreznog opterećenja s rada na porezne osnovice s manjim učinkom narušavanja.

Prate rizike za makrofinancijsku stabilnost povezane s kvalitetom imovine i ponovnim vrednovanjem imovine, uključujući rizike povezane s klimom i okolišem, te prema potrebi ojačaju paket regulatornih instrumenata za sektor nebankovnog financijskog posredovanja u cilju upravljanja utvrđenim rizicima i njihova ublažavanja.

Pri poduzimanju daljnjih koraka u vezi s produbljivanjem ekonomske i monetarne unije (EMU) uzmu u obzir iskustva stečena tijekom osmišljavanja i provedbe sveobuhvatnog odgovora ekonomskih politika Unije na krizu uzrokovanu bolešću COVID-19. Nastave ostvarivati napredak u produbljivanju EMU-a uz potpuno poštovanje unutarnjeg tržišta Unije te uz otvoreno i transparentno postupanje s obzirom na države članice izvan europodručja. Nastave jačati međunarodnu ulogu eura i ostvare daljnji napredak u radu na digitalnom euru.

Sastavljeno u Bruxellesu 13. svibnja 2025.

Za Vijeće

Predsjednik

A. DOMAŃSKI